

Diskussion

öfver

Dräktreformföreningens modeller

i

Svenska Läkare-Sällskapet

d. 19:de april 1887.

— På förslag af ordföranden beslöt Sällskapet att mottaga med. kandidaten fröken Widerström, som såsom representant för Dräktreformföreningen förklarar sig villig att i Sällskapet förevisa och demonstrera de hittills af sagda förening utarbetade modellerna till qvinno- och barndrägten.

Fröken Karolina Widerström yttrade: Såsom kanske känt är, hafva under de senaste åren uti England och Amerika en hel del personer — deribland flera läkare och konstnärinnor — arbetat på att reformera qvinno- drägten. För omkring $1\frac{1}{2}$ år sedan fingo vi här i landet kännedom om deras sträfvanden genom en då utkommen bok, »Reformdrägten»; någon tid derefter hölls i Stockholm ett föredrag, som ytterligare ökade intresset för saken, och snart hade det blifvit så stort, att en förening bildades med syfte att omsätta de nya idéerna i svensk jordmån och lämpa dem efter våra speciela önskingar och behof.

Dräktreformföreningen har tagit saken från rent praktisk, förnämligast hygienisk synpunkt, och det är på grund deraf den ansett saken både kunna och böra intressera läkare. Detta är också skälet hvarför jag såsom dess ombud vågar taga Läkaresällskapets tid och uppmärksamhet i anspråk en stund i afton för att förevisa Dräktreformföreningens modeller till qvinliga underkläder och skodon. Den yttre drägten har föreningen nämligen alldeles låtit vara, den utgör ett alltför svårt och kompliceradt kapitel, för att man än så länge skulle våga sig på det; dessutom har den ju i hygieniskt hänseende jmförelsevis mindre att betyda.

För att betydelsen af de gjorda förändringarna må framstå tydligare, vill jag i korthet omnämna de hufvudfel man funnit hos de hittills brukliga underkläderna.

För det första äro de alltför ojemnt fördelade på kroppens olika partier: hals och armar beklädas ej alls af dem, benen till skenet mycket väl men i sjelfva verket ytterst dåligt. Sanningen af detta påstående finna vi lätt, då vi granska de olika plaggen. Närmast kroppen kommer för dess öfre del lintyget, urringadt i halsen och med korta eller inga ärmar. För nedre delen af kroppen utgöres det närmaste plagget af kalsongerna, och om dem är väl icke så mycket att anmärka, om de äro slutna. Men den största delen af den lägre befolkningen — d. v. s. de som ha råd eller vårda sig om att bestå sig ett dylikt plagg alls — samt äfven ett icke allt för litet antal i de högre samhällslagren begagna s. k. öppna kalsonger, d. v. s. ett plagg, som bekläder nedre delen af lären samt dessutom yttre sidan af lårens öfre del samt mage och höfter, hvilka delar redan förut fått en betäckning af lintyget. Nästa lager utgöres af snörlifvet, ännu mer urringadt än lintyget och utan armar, men räckande ned öfver höfterna. På kroppens nedre del komma kjolarna, i medeltal 3, ofta flera, som veckrikt omge höfter och mage och sedan falla löst ned öfver benen. De lemna således fritt rum för luften att blåsa upp under dem och mer eller mindre grundligt utkyla benen — underbenen beklädas ju ock blott af ett åtsittande plagg, strumporna.

Nästa anmärkning gäller plaggens funktions- och rörelsehämmande inverkan. Det hårdt åtsittande snörlifvet har ju länge af läkare varit utdömdt, och om detsamma har talats så mycket, att ämnet nästan blifvit trivialt. Huru det hindrar lungornas utvidgning, klämmer hjertat, delvis atrofierar lefvern, verkar hindrande på magens och tarmarnes peristaltiska rörelse samt pressar ned bäckenorganen och tänjer på deras band — allt detta är ju väl bekant. Mindre påaktadt deremot är, att äfven ett löst sittande snörlif gör skada, men äfven detta dömer bålen till en mer eller mindre grad af orörlighet; — man böjer sig ej gerna djupare

åt sidan, ty då går ett fiskben sönder, ej framåt, ty då knäckes planschetten. Följden blir naturligtvis svaghet och efter hand inaktivitetsatrofi af bålmuskulaturen m. m.

De raka linningarna, som uppbära kalsonger och kjolar och fördenskull sitta hårdt om lifvet, utöfva på ett begränsadt område samma förderfliga tryckverkan som snörlifvet på ett större. Dessutom bilda de, enär de för hvarje kjol bestå af dubbelt eller tredubbelt lager af tyg, så att säga en eqvatorialzon kring midjan.

Strumpebanden, som, för att strumporna skola »sitta ordentligt uppe», vanligen dragas ganska hårdt åt, hindra den redan förut af naturen ej särdeles gynnade venösa blodströmningen i underben och fötter. Kalla fötter och åderbräck, båda så vanliga hos qvinnor, ha nog i många fall till stor del strumpebanden att tacka för sin uppkomst.

Vidare har man påpekat, att, enär kläderna äro illa konstruerade, de för att åtminstone någorlunda kunna bevara kroppsvärmen måste bestå af flera och tjockare plagg, än som eljes vore nödvändigt, och att sålunda en god del muskelarbete rent af bortspilles för hvarje dag; vidare att kjolarne besvära gången och hindra en att ta ut stegen, och slutligen att deras påklädande kräfver en relativt lång tid.

De nykonstruerade underkläderna, som här nu förevisas*), bestå af innerdrägten och mellandrägten. »*Innerdrägten*» är ett enda plagg, som bekläder hela kroppen med undantag af hufvud, händer och fötter. *Mellandrägten* består af 2 plagg: underlifvet och den delade kjolen. *Underlifvet* är höghalsadt och försedt med knappar att knäppa dels den delade kjolen, dels strumphängslena på. Det är något olika konstrueradt för fetare personer. *Den delade kjolen* är intet annat än ett par mycket vida byxor. De äro så vida endast för att ge nedre delen af kroppen det omfång man är van vid, för att klädningen ej skall »se för slankig ut». Den delade kjolen är af dubbelt tyg och försedd med besparingslinning, å hvilken finnes knapphål motsvarande underlifvets knappar.

*) Beskrifning på de reformerade underkläderna finnes i »Reformdrägten».

Fördelarna af de nya underkläderna äro, att de bevara värmen likformigt öfver hela kroppen, att de ej hindra någon kroppsdelens funktioner eller rörlighet, att de kunna snabbt på- och aftagas samt att de äro lätta. Så väga t. ex. dessa 3 här förevisade plagg tillsammans endast 2 ö 63 ort, under det att vid en här om dagen företagen vägning det befans, att de plagg af den gamla modellen, som ungefär motsvara dessa, vägde 5 ö 13 ort, således jemnt dubbelt*).

Skolbarnens underkläder äro i de närmaste lika de vuxnas, blott att man därför, att barnen växa, antingen får klippa till innerdräkten tillräckligt »i växten» eller ock dela den i 2 plagg: skjorta och slutna kalsonger, hvilka senare fastknäppas vid underlifvet. Den delade kjolen ersättes af ett par mindre vida, fodrade knäbyxor af samma tyg som klädningen. Strumphängslen, löpande på utsidan af låret, ha redan länge varit använda för barn. Det har emellertid observerats, att de bidraga till kobenthet, och vi hafva därför förändrat dem så, att de gå på framsidan af låret samt i sin nedre hälft dela sig i 2 skänklar, gående till hvar sin sidokant af strumpan.

Då man väl får förutsätta, att modet ej skall spela en så ingripande roll för barnen som för de vuxna, så har Dräktreformföreningen äfven gjort ett förslag till klädning för skolflickor. Den består af en veckad kjol, hvars linning fastknäppes vid underlifvet, samt en sjömanströja, hvars midjelinning också knäppes på samma knappar. Skolflickans hela dräkt blir således på en gång varm, lätt och ledig — hon kan ogeneradt gymnastisera i densamma, leka eller förätta hvilka sysslor som helst.

För att slutligen öfvergå till fotens beklädnad, så ha de hittills begagnade skodonen helt enkelt det felet att ej vara gjorda efter fotens form. Fotens trampyta är ju, (såsom man lätt ser af aftrycket af en våt eller kritad fotsula) dels dess främre del, förnämligast »tåballen», dels hälen, dels ett dessa ytor sammanbindande smalare parti, upptagande yttre kanten af fotens mellersta del. Dessutom är

*) Ensamt kjolarna hos halfvuxna flickor kunna stundom väga ända till 10 ö enligt en lärarinns uppgift.

stortåns normala rigtning så, att den linie, som delar dess falanger midt itu på längden, i sin fortsättning träffar midtpunkten af hälens bakre kant, d. v. s. när båda fötterna ställas parallela, så divergera stortårna ej från hvarandra framåt. Vidare är fotens inre kant högre än den yttre.

Den vanliga fruntimmersskon är gjord lika för höger och för venster fot; dess hviloyta för fotens mellersta parti är placerad midt under hålfoten, och dess främre del klämmer mer eller mindre ihop tårna eller pressar dem ofvanpå hvarandra och tvingar stortån i valgusställning. Ofvanlädret är lika lågt åt inre som åt yttre sidan. De höga, spetsiga, framåt förskjutna klackarna behöfver jag ju knappt nämna.

Dräktreformföreningens skomodeller äro gjorda så, att sulans form motsvarar fotens trampyta (naturligtvis olika sko för höger och venster fot); ofvanlädret är rymligare åt inre kanten och klackarne låga.

Strumpfoten är gjord i enlighet härmed; dess inre kant rak, den yttre sluttande framåt inåt efter tårnas yttre främre kontur*).

Hr Heyman: De här förevisade klädespersedlarna synas mig bära vittne om, att man klart insett de hygieniska brister, som vidlåda den nu brukliga fruntimmersbeklädnaden. Framför allt innebär snörlifvets bortläggande samt underlifvets och benens varmare beklädnad erkännansvärda förbättringar, hvilka jemte Dräktreformföreningens sträfvan den i öfrigt att utbreda kännedom om nyttan af en ändamålsenlig och sund kläde dräkt böra af läkaren helsas med bifall. Då denna förening härvid går till väga med en berömvärd moderation och söker undvika hvarje ytterlighet, som skulle kunna stöta smakens fordringar, kan man hoppas, att den småningom skall få en allt större tillslutning i sina reformsträfvanden.

*) Hvad angår de nya underklädernas och skodonens praktiska användbarhet, så vill jag omnämna, att äfven här i Sverige rätt många redan begagna dem, och att jag ej känner eller hört talas om någon, som ej trifves förträffligt i dem.

Hr O. Sandahl: Det är naturligtvis icke nödvändigt att inför ett läkaresällskap framhålla den stora, ja utomordentliga vigten af en ändamålsenlig beklädnad, som tillräckligt skyddar kroppen utan att hindra eller inskränka dess behof att fritt kunna röra sig; men hvad jag vill taga mig friheten att här framhålla är vigten af, att läkarne, hvar och en inom sin verkningskrets, måtte kraftigt arbeta för införandet af en ändamålsenligare och sundare drägt, isynnerhet för barn, än hvad i allmänhet nu förefinnes. Vi hafva svåra, sega fördomar samt stor okunnighet i detta hänseende att kämpa emot, fiender, som icke äro lätta att öfvervinna. Säsom exempel på fördomarnes och okunnighetens herravälde må jag tillåta mig att berätta följande: I en flickskola, der jag är läkare, hade gymnastiklärarinnan tillsagt flickorna, att de bland dem, som redan hade »snörlif», skulle utbyta dessa mot lämpliga »lifstycken». Ett par flickor kommo emellertid med sina snörlif kvar och »helsade från mamma, att de skulle ha' snörlif». Sådana åsigtter hos mödrarna möter man allt för ofta. I allmänhet måste väl vi läkare tillstå, att vi icke egna nog uppmärksamhet åt barnens kläder i de familjer, der vi äro läkare. Det ligger dock stor vikt uppå, att vi göra detta. Jag vill bekänna, att jag låtit dylik underlåtenhet komma mig till last med afseende på mina barnbarns kläder, emedan jag icke kommit att egna särskild tanke deråt. Så inträffade förliden sommar, att en gymnastiklärarinna, bekant till familjen, kom på besök, och hon påvisade huru de små flickornas klädningar voro mer än 2—3 tum för trånga öfver bröstet, så att axlarne icke kunde fritt dragas tillbaka, utan barnen hade en mer eller mindre tvungen, framåtdragen ställning med axlarne. Under besigtningar i 2 flickskolor, den Schwarzska och den Åhllinska har jag redan haft rikt tillfälle att iakttaga, huru allmänt ett sådant fel i beklädnaden förefinnes och vanligen förbises. Jag kan därför icke nog varmt lägga hrr läkare på hjertat, att de fästa sin uppmärksamhet vid dessa förhållanden och arbeta för införandet af en förnuftig, ändamålsenlig drägt, ty det torde vara visst, att en efter hygienens fordringar anordnad beklädnad, jemte kroppsöfningar och kalla tvätt-

ningar, med skäl måste räknas bland de mäktigaste hjälpmedel till att fostra ett kraftigt och härdadt slägte.

Hr *Sondén* önskade framgång åt Dräktreformföreningens sträfvanden. I en flickskola, der hr S. vore läkare, hade redan bland en hel mängd barn ändringar till det bättre vidtagits. Hr S. trodde det vara lyckligt, att man lagt an på barndräkten, emedan derigenom vägen säkrast banades för reformens genomförande. Äldre personer deremot vore sällan mottagliga för skäl. Men det oaktadt måste hrr läkare ej förtröttnas att ordinera och åter ordinera lämpligare qvinnodrägt och att söka bekämpa snörlifven, ej blott dem som äro hårdt åtsnörda, utan äfven dem som uppgifvas sitta helt löst. Dessa sistnämndas skadlighet tyckes nämligen vara ytterst svärbegriplig för dem som bära dem, om än helt tydlig för hvar och en som jemför kroppens och snörlifvets byggnad.

Hr A. Levertin ville påpeka det rätt betydande antalet af myiter i halsens och nackens muskler hos fruntimmer, och trodde en orsak till dessa vara att söka i den vanliga qvinnodräkten, som lemnade dessa delar otillräckligt betäckta. Den reformerade dräkten hade undvikit detta fel och vore äfven för den skull att föredraga.

Hr O. Sandahl ville med afseende på hr Levertins anförande nämna, att han hade under besigtningarna i de ofvannämnda flickskolorna haft tillfälle att konstatera det uppenbara sambandet mellan myiterna i nackmuskulerna och den hos eleverna så ofta förekommande hufvudvärken, som visserligen derjemte äfven kunde bero på andra medverkande orsaker, men lika ofta nog försvann, sedan de nämnda myiterna genom massage aflägsnats. Liknande erfarenhet hade hr S. äfven vunnit i afseende på äldre personers svåra s. k. nervösa hufvudvärk. Denna har förbättrats och äfven alldeles upphört, sedan massage och gymnastik borttagit myiterna.

Hr Lamm ville erinra derom, att frågan om snörlifvet och dess menliga inflytande ofta varit föremål för Sällskapets uppmärksamhet, och särskildt hade Anders Retzius visat på de derigenom förorsakade anatomiska förändringarna. Lätt vore nog att öfvertyga hrr läkare om nöd-

vändigheten af drägtreform, men svårare vore att öfvervinna modet. Lyckades detta, skulle mycket vara vunnet. Det skulle därför vara riktigt att öfverflytta Drägtreformföreningens arbeten på franska för att om möjligt bearbeta modet.

Hr O. Sandahl hade icke kännedom om, att frågan om snörlifvets skadlighet »ofta» förekommit i Svenska Läkaresällskapet, men denna fråga vore nog i alla fall mycket gammal. De af Sällskapet ledamöter, som år 1836 redan voro så gamla, att de kunde läsa innantill — dessa ledamöters antal vore väl icke numera så stort — de kunde, i fall de läst det då utkommande »Lördagsmagazinet», säkert erinra sig, att snörlifvets skadlighet redan der framhölls både genom bild och text. Det är ett ytterligare bevis på våra fördomars seghet och på nödvändigheten att kraftigt bekämpa dem.

Hr Edv. Petersson ansåg den föreslagna drägten vara en verklig förbättring, men fruktade, att den af mången komme att afläggas vid högtidliga tillfällen såsom baler och dylikt, och skedde detta, skulle faran för förkylning blifva ännu större än förut.

Hr Ödmansson fruktade, att ett underplagg, sådant som det af Drägtreformföreningen föreslagits, af ylle, skulle blifva alldeles för dyrt för de fattiga, men äfven för bättre lottade stälde det sig kostsamt, emedan flera till ombyte erfordrades, och emedan ylleplagg temligen hastigt blefvo dåliga. För fetlagda och äldre personer vore dessutom modellen ej fullt praktisk, enär till- och uppknäppandet vore rätt besvärligt. Äfven de föreslagna strumpebanden kunde, fruktade hr Ö., medföra obehag.

Fröken Widerström: Till svar på professor Ödmanssons anmärkning, att Drägtreformföreningens underkläder skulle bli dyrare än de hittills brukliga, vill jag påpeka, att de i stället böra bli billigare, om samma material användes, ty mindre qvantitet tyg åtgår; sylönen bör äfven blifva mindre, emedan plaggen äro färre.

Hr Wallis tackade fröken Widerström för hennes föredrag och lyckönskade föreningen för reform af kvinno-

drägten till det arbete, som den redan utfört. Införandet af en rationell form vore dock hufvudsaken; först sedan komme frågan om materialet och att göra saken så billig som möjligt. Att införandet af en rationell dräkt vore af stor vikt, derom vore alla eniga. Hvarje patol. anatom ser oupphörligt specimina af snörlifslefrar, t. o. m. fullständig afsnörning af högra lefverloben. Denna abnormitet berodde likväl ej blott på snörlifven utan på linningarna, som måste dragas fast åt. Uppgiften att äfven till de fattige öfverflytta reformen stode ännu kvar, men äfven denna uppgift hade börjat bearbetas. * *

frågan till det arbete, som den redan utförda ändringen
af en rationell form vare dock påfrågade; först sedan
komme frågan om materialet och att göra saker så billiga
som möjligt. Att införandet af en rationell dräkt vare af
stor vigt, honom vare alla eniga. Hvarje detalj, anton ser
öppenhjerte speeminn af ändringsarbetet, såsom m. talstämning
ändring af högra lefverleden. Denna ändring af ledet
lät af blott på ändringsarbetet, såsom m. talstämning
fåttas först af. Uppgiften, att såväl till de fattige öfver-
fläta reformen stodo ännu på, men äfven denna uppgift
hade börjat bearbetas.